

Statenfractie C
Mevrouw A. de Hoon
Postbus 90151
5200 MC 's Hertogenbosch

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
Fax (073) 614 11 15
www.brabant.nl
IBAN NL86INGB0674560043

Bereikbaarheid
openbaar vervoer en fiets:
www.brabant.nl/route

Onderwerp

erfgoedcomplex Bovendonk

Geachte mevrouw De Hoon,

Bij brief van 7 april 2017, ingekomen op 10 april 2017, heeft u namens de CDA fractie schriftelijke vragen gesteld.

Wij beantwoorden deze vragen als volgt.

- 1. Bent u bekend met het voornemen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed om Bovendonk voor 500.000 euro te ondersteunen?*
Antwoord: Nee, dat is ons niet bekend. Wel is ons bekend dat onlangs door de Stichting Bovendonk een aanvraag à €500.000,- voor een zogenaamde SIM-subsidie (Subsidieregeling Instandhouding Monumenten) bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is ingediend. De besluitvorming over deze aanvraag zal nog enige maanden op zich laten wachten. We kunnen nu nog niet weten of de aanvraag uitmondt in een voornemen zoals u bedoelt.
- 2. Zonder steun van de provincie kan de RCE haar bijdrage geen gevolg geven. Is dat bij u bekend?*
Antwoord: Nee, dat is ons niet bekend. Een eventuele SIM-subsidie is niet gekoppeld aan provinciale besluitvorming, zo is ons ook van de zijde van de RCE verzekerd.
- 3. Bent u bereid om Bovendonk via gunstige voorwaarden een lening te verstrekken à 1,6 miljoen euro?*
Antwoord: die vraag is nu niet aan de orde. In het overleg tussen provincie en de Stichting Bovendonk, komt deze vraag mogelijk pas aan de orde wanneer de plannen van de Stichting aangaande restauratie en herontwikkeling (inclusief de uitkomst van de bij het RCE lopende subsidieaanvraag) verder uitgekristalliseerd zijn en verschillende financieringsmogelijkheden verkend zijn. Naast gedragen plannen voor de her/door-ontwikkeling, zal er ook een duurzame businesscase (inclusief genoemde uitkomst van de procedure bij de RCE) moeten komen te liggen.

Datum

18 april 2017

Ons kenmerk

C2206831/4173143

Uw kenmerk

-

Contactpersoon

E.J.A.M. (Eugène) de Groot

Telefoon

(073) 680 82 45

Email

edgroot@brabant.nl

Bijlage(n)

1

4. *Bent u bereid om 200.000 euro in Bovendonk te investeren, nu de RCE de noodzaak van het voortbestaan van het complex heeft bekrachtigd met een investering van 500.000 euro?*

Antwoord: uw veronderstelling dat de RCE een investering in Bovendonk pleegt, is zoals blijkt uit ons antwoord op uw eerste vraag te voorbarig. Wij zijn nu bezig met de ontwikkeling van een nieuwe restauratieregeling. Het staat nog te bezien wat de uitkomst ervan betekent in relatie tot een eventueel verzoek van de Stichting Bovendonk om een subsidie van €200.000,-. Dit zowel wat betreft het in beginsel in aanmerking komen voor subsidie (het voldoen aan de criteria van de subsidieregeling) als wat betreft de beschikbare middelen in verhouding tot de omvang van het beroep dat op de regeling gedaan zal worden.

5. *Het Brabantse ontwikkel- en investeringsprogramma 'de Erfgoedfabriek', dat iconische erfgoedcomplexen nieuwe leven inblaast¹, kent een codering op grond waarvan de cultuurhistorische waarde van gebouwen wordt bepaald: must, need en nice. Bent u bereid om deze lijst én graderingen te heroverwegen?*

Antwoord: nee.

6. *Indien ja, op welke termijn?*

Antwoord: niet van toepassing.

7. *Indien niet, waarom niet?*

Antwoord: wij hanteren voor erfgoedcomplexen een afwegingskader om te bepalen tot welke categorie (must/need/nice) een complex behoort, zie bijlage. Er is geen sprake van een lijst waarop alle Noord-Brabantse erfgoedcomplexen aldus geduid zijn. Naar aanleiding van concrete herbestemmingsvragen wordt steeds bepaald tot welke categorie een complex behoort, voor zover we niet al op voorhand (voorafgaand aan een concrete herbestemmingsvraag) op basis van het afwegingskader een beeld hebben van het belang van een complex. Bovendonk is op grond van ons afwegingskader voor de verhaallijn van het religieuze erfgoed, waartoe Bovendonk behoort, aangemerkt als een 'need'. We zien niet de noodzaak ons afwegingskader gezien de casus-Bovendonk aan te passen.

Gedeputeerde Staten van Noord Brabant,

de voorzitter,

de secretaris,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

ir. A.M. Burger

¹ Op citaat: <http://www.brabant.nl/dossiers/dossiers-op-thema/cultuur/erfgoed-en-monumenten/herbestemming-cultureel-erfgoed.aspx>.

Datum

18 april 2017

Ons kenmerk

C2206831/4173143

Datum

18 april 2017

Ons kenmerk

C2206831/4173143

Bijlage: Kapstok voor onderbouwing must, need, nice bij kloosters

NB 1: Deze kapstok is een middel om te komen tot scherpe en goed onderbouwde keuzes op basis van het verhaal, om elke keuze afzonderlijk te motiveren, niet als 'determinatietabel' of 'rekenmodel'.

NB 2: Een duiding als 'must' of 'need' wil zeggen dat het klooster een erg belangrijk of redelijk belangrijk icoon is voor het verhaal en wil niet zeggen dat het klooster per definitie in aanmerking komt voor een investering (hiervoor gelden ook andere criteria zoals draagvlak en doorzicht op sluitende businesscase).

Het kloosterleven en de daarbij horende kloostergebouwen in Noord-Brabant zijn grofweg in te delen in 3 perioden:

- 1) Middeleeuwen: Eerste grote bloeiperiode kloosterleven met in Noord-Brabant ca. 60 kloosters. Hiervan nog 8 kloostergebouwen, allen rijksmonument, waarvan essentiële delen zoals woonvleugel of kapel behouden zijn en belangrijk onderdeel zijn van later doorontwikkelde kloosters. Deze 8 zijn klein restant van wat ooit was, daarnaast alle 8 met meer dan 500 jaar 'historische gelaagdheid' met latere kloosterbebouwing en daarom in beginsel 'must'. Voorbeelden hiervan zijn de kloosters Catharinadal in Oosterhout en Mariënhage in Eindhoven die vanuit de Erfgoedfabriek mee zijn/worden ontwikkeld.
- 2) Refugie/Katholieke enclaves: Periode van Staats-Brabant (1629/1648-1795) waarin het kloosterleven in grote delen van Noord-Brabant niet was toegestaan. Een aantal kloosters vluchtte naar de zogenoemde 'katholieke enclaves' in Noordoost-Brabant, kleine landjes (Boxmeer, Gemert, Megen, Ravenstein) die niet tot Staats-Brabant hoorden. Het kloosterleven kende hier een kleine, regionale bloei. Hiervan nog 8 kloosters, allen rijksmonument, die geheel of grotendeels uit de 17^e/18^e eeuw stammen. Deze 8 zijn een uniek regionaal ensemble en daarom in beginsel 'must'. Een voorbeeld hiervan is het klooster Emmaus in Velp, waar vanuit de Erfgoedfabriek mee wordt gedacht aan de planontwikkeling.
- 3) Rijke Roomse Leven: Tweede grote bloeiperiode kloosterleven met in Noord-Brabant ca. 650 kloosters. Hiervan nog ca. 450 kloostergebouwen, waarvan ca. 145 rijksmonument. Dit is nog steeds een omvangrijk aantal en vraagt om scherpe en goed onderbouwde keuzes als het gaat om 'must', 'need' en 'nice'. Om keuzes te kunnen maken uit de ca. 145 rijksmonumentale kloosters uit deze periode, zijn 4 criteria in benoemd:
  - a) Kloosters die horen tot de top van de religieuze infrastructuur uit deze periode (grootseminaries, moederhuizen van de grootste kloosterordes,

belangrijkste religieuze zorginstellingen; zoals grootseminarie Haarendael, moederhuis Zusters van Liefde aan Oude Dijk Tilburg, moederhuis zusters JMJ Mariënborg 's-Hertogenbosch, doveninstituut Sint-Michielsgestel)

- b) Kloosters die een relatie hebben met een bekend 'voorvechter' van de katholieke emancipatie uit deze periode (zoals Mgr. Zwijssen, Pastoor Hellemons, Pater van de Elsen; resp. verbonden aan grootseminarie Haarendael, Saint-Louis Oudenbosch, Abdij Berne in Heeswijk)
- c) Kloosters die direct verbonden zijn aan de vlucht van Franse of Duitse kloosters naar Noord-Brabant rond 1900 (zoals Koningshoeven, Paulusabdij Oosterhout)
- d) Kloosters die deel zijn van een ensemble van religieuze bebouwing met kloosters uit de Middeleeuwen, de Refugie/Katholieke enclaves of belangwekkende kerken en kloosters uit het Rijke Roomse Leven (beschermde stads- en dorpsgezichten en historisch-stedenbouwkundige structuren van de provinciale Cultuurhistorische Waardenkaart; zoals Heilige Driehoek Oosterhout, 'Klein Rome' Oudenbosch, centrum Veghel, Drie-Eenheid Velp)

Datum

18 april 2017

Ons kenmerk

C2206831/4173143

Omdat deze 4 criteria voor kloosters uit het Rijke Roomse Leven elk voor zich nog niet tot de gewenste scherpte leiden (selectie van max. 15 'must' = ca. 10% van de ca. 145 kloosters), is 'multi criteria' nodig, waarbij kloosters die voldoen aan meerdere criteria in beginsel 'must'. Kloosters die voldoen aan één van de criteria in beginsel 'need' maar indien zeer belangrijk binnen dat criterium evt. 'must'. Kloosters die voldoen aan géén van de criteria in beginsel 'nice'.

Toegespijst op Bovendonk: dit gebouwencomplex uit het Rijke Roomse Leven (begin 19de eeuw opgericht na complete sloop van de oudere gebouwen) voldoet van de bovengenoemde criteria als grootseminarie alleen aan criterium 3a) en is daarmee in beginsel een 'need'. Het kan niet aangemerkt worden als zeer belangrijk binnen dit criterium en komt daarom niet in aanmerking een 'must' te zijn.